

Sociografický výskum Slovenska, o ktorý sa zaslúžil Anton Štefánek a v jeho šlapajách plejáda sociologických pracovníkov, ktorí prešli jeho školou, mal svojich priekopníkov. Jedným z nich bol známy lekár-ludomil MUDr. Ivan Hálek (1872—1945), ktorý v rokoch 1901—1939 pôsobil na Slovensku a z toho veľa rokov žil práve na Kysuciach a neskôršie na Považí. On to bol, ktorý svoje dojmy, zážitky, skúsenosti a podnetné návrhy uložil vo vzácnych knižkách *Kysuce — pokus lekára o sociológiu hornatých krajov Slovenska* (Praha 1937) a *Zápisky lekára* (Bratislava 1955). I. Hálek, ktorý je azda známejší svojou osobnou konfesiou *Moja cesta od Tolstého k Marxovi* (Praha 1950), po hlasistovi Jánovi Kempnom azda prvý upozornil na sociologický výskum hornatých krajov Slovenska a dôkladne analyzoval predovšetkým sociálne pomery na Kysuciach. Dospel k záveru, že príčina negatívnych sociálnych javov, ktorými sa vo svojich spisoch a prednáškach zaoberal, väzia v kapitalistických výrobných vzťahoch a východisko z nich videl v socializme.¹

Na Hálkove smelé a slubné nábehy vystihnuť sociológiu hornatých krajov Slovenska práve na príklade Kysúc, v mnohom nadväzovali práve davisti svojimi sociografickými zájazdami po Slovensku. Davistami nazývame skupinu ľavicovo orientovanej slovenskej inteligencie, hlásiacej sa k boju robotníckej triedy a komunistickej strany, bojujúcej proti buržoáznemu panstvu a fašizmu a predovšetkým proti krivdám a bezpráviu, páchaným na slovenskom pracujúcom ľude. Okolo časopisu DAV sa v rokoch 1924—1937 zgrupovali: Vladimír Clementis, Edo Urx ako redaktor, Ján

Poničan, Andrej Sirácky, Ludo Obtulovič, Jozef Tomášik-Dumin, Alexander Križka, Evžen Klinger, Daňo Okáli a neskôr Peter Jilemnický, Laco Novomeský, Fraňo Král, Jarko Elen, Jozef Rybák a i. Na poradách DAVu spomedzi českých súdruhov sa zúčastňovali hlavne Ivan Sekanina a Jan Procházka. Týmto osobným stykom bola zabezpečená priama spolupráca davistov so študentským komunistickým hnutím.

Na stránkach časopisu DAV sa publikovali mnohé priekopnícke štúdie k otázkam marxistickej sociológie a filozofie. V tejto súvislosti treba veľmi kladne hodnotiť mnohé články o marxistickom chápaní národnostnej otázky, najmä o správnom riešení vzťahov Čechov a Slovákov. Davisti hneď od svojich začiatkov sa usilovali nielen preniknúť medzi proletárske masy, ale sa snažili práve najuvedomejších robotníkov a roľníkov získať pre aktívnu spoluprácu. Styk s masami davisti udržiavali najskôr na akadémiách, literárnych večierkoch, na vystúpeniach robotníckych spevokolov a na divadelných predstaveniach po celom Slovensku. Inou závažnou formou udržiavania, utužovania a prehľbovania týchto stykov boli práve sociografické zájazdy davistov. Boli to vlastne svojho druhu sociologické prieskumy, ktoré sa konali obyčajne počas letných školských prázdnin. Predmetom týchto sociologických prieskumov boli jednotlivé kraje (regióny) Slovenska, ako napr. Horehronie, Kysuce, Orava, Liptov, Horná a Dolná Nitra, Šariš, Zemplín etc. Poznatky z týchto prieskumov boli publikované jednak v DAVE, jednak v iných časopisoch a novinách (Prítomnosť, Národné noviny atď.) formou sociálnych repor-

¹ „Rikám, že tento nový výrobný spôsob by poskytl blahobyt všetkým pracujúcim. Opravdu všetkým pracujúcim? I v hornatých krajinách, kde prevládá kámen a skála? I na takových Kysuciach? Ano, všetkým, i v hornatých krajinách, i na Kysuciach! Neboť tento nový, socialistický výrobný spôsob predovšetkým nebude nutiť kámen, aby rodil chleba, ale dá mu možnosť rodiť mlieko, maslo, syr a maso; upotřebí pro průmysl ohromnou sílu horských bystřin

a zmnohonásobí ji ještě stavbou přehrad, otevře luno země všude tam, kde obsahuje nerostné poklady, a místo aby demontoval stroje a z prázdných továrén dělal skladiště pro zboží obilného monopolu — postaví nové, veliké závody. Neboť jemu nebude záležet na zisku několika jednotlivců, ale na blahobytu všech pracujících...“ (Ivan Hálek, *Moje cesta od Tolstého k Marxovi*, Praha 1950/51).